

# ŠTO JE TO AUTIZAM?

Često u govoru čujemo za pojam autizam, ali što on točno označava i podrazumijeva saznat ćemo u nastavku. Termin autizam najčešće koristimo za djecu i osobe koje zapravo imaju **poremećaj iz spektra autizma**.

Poremećaj iz spektra autizma (PSA) je vrlo složen neurorazvojni poremećaj koji zahvaća sve aspekte dječje ličnosti: komunikaciju, motoriku, ponašanje i učenje. Neurorazvojni poremećaji očituju se u ranom razvojnom razdoblju, a nastaju zbog poremećaja u razvoju i/ili funkcioniranju središnjeg živčanog sustava.

Pojam autizam u psihijatriju uvodi E. Bleuer 1911. opisujući društvenu izolaciju, a autistični poremećaj prvi opisuje američki dječji psihijatar L. Kanner 1943. Novoopisani poremećaj je nazvao infantilni autizam; infantilni jer se javlja u ranoj dobi djeteta, a autizam jer dijete nema komunikaciju s okolinom. Od tog razdoblja do danas jako je puno provedenih istraživanja i napisanih znanstvenih radova na temu poremećaja iz spektra autizma. Viđenje autizma se mijenjalo kroz godine i dijagnostika je napredovala, tako sada imamo više informacija o ovom poremećaju.

## *Definiranje autizma*

Autizam je razvojni poremećaj kojeg karakterizira zaostajanje u razvoju **socijalnih vještina, jezičnih vještina, kao i različitih oblika ponašanja**.

Autizam je stanje koje traje cijeli život, a ne bolest koja se može izliječiti. Međutim, može se i treba provoditi terapija kako bi se dijete dovelo na što viši nivo životne funkcionalnosti i produktivnosti.

Autizam se otkriva u ranom djetinjstvu. Može se prepoznati već oko 18. mjeseca života, a najčešće se simptomi prepoznaju u periodu od 2. do 3. godine. Što se prije otkrije i intervenira, veće su šanse da će dijete kasnije u odrasloj dobi bolje funkcionirati.

### ***Kriteriji za dijagnozu – simptomi***

Dijagnoza se postavlja uz pomoć dijagnostičkih kriterija prema aktualnim priručnicima. Najnovije izdanje Dijagnostičkog i statističkog priručnika za duševne poremećaje donosi značajne promjene u kriterijima i kategorijama PSA. Prema petom izdanju priručnika (DSM-V, Američka psihijatrijska udruga, 2013) jedinstveni termin poremećaja iz spektra autizma (PSA) obuhvaća širok raspon poremećaja koji se javlja u ranom djetinjstvu. Više se ne definira kao zasebni entitet, već spektar poremećaja jer se smatra kako se radi o jednom stanju s različitim stupnjevima težine.

Po DSM-V poremećaji iz spektra autizma opisuju se kroz zadovoljenje slijedećih kriterija:

#### **A. STALNI DEFICITI U SOCIJALNOJ KOMUNIKACIJI I INTERAKCIJI:**

- Deficiti u socio-emotivnoj uzajamnosti (reciprocitetu, dijeljenju interesa, emocija i iniciranja komunikacije)
- Deficiti u neverbalnoj komunikaciji sa svrhom socijalne interakcije u komunikaciji (slaboj neverbalnoj komunikaciji, uporabi gesta, facijalnih ekspresija)
- Deficiti u razvijanju, održavanju i razumijevanju međuljudskih odnosa (teškoće u uspostavljanju i održavanju odnosa, igre, smanjen interes za vršnjake)



## B. RESTRIKTIVNI I REPETITIVNI – PONAVLJAJUĆI OBLICI PONAŠANJA:

- Stereotipni ili repetitivni motorički pokreti, uporaba objekata i govora na stereotipan i repetitivan način
- Inzistiranje na ritualima i nefleksibilnim rutinama (nefleksibilnost pri promjeni rutine, ritualni obrasci verbalnog i neverbalnog ponašanja)
- Ograničeni interesi (fiksirani interesi za neobične objekte, teme i sl.)
- Hiper ili hipo osjetljivost na senzoričke inpute ili interes za senzoričke aspekte u okruženju (zvukovi, teksture i sl.)

C. Simptomi moraju biti prisutni u ranom razvojnom razdoblju

D. Simptomi uzrokuju klinički značajno pogoršanje na društvenim, profesionalnim ili drugim važnim područjima funkcioniranja

E. Intelektualne teškoće i poremećaj iz autističnog spektra se u nekim slučajevima kombinirano pojavljuju

U promatranju poremećaja iz spektra autizma bitno je imati na umu kako se radi o širokom rasponu poremećaja u razvoju, a ne o jedinstvenom poremećaju. Svaka dijagnoza, iako na papiru ista, je drugačija te svaka osoba u spektru ima različite simptome i potrebe. U skladu s individualnim mogućnostima i obilježjima svakog djeteta treba prilagoditi i metode rada i tretmana. Stručnjaci koji rade s djecom s autizmom često ponavljaju citat: “Ukoliko ste upoznali jedno dijete s autizmom, upoznali ste samo jedno dijete s autizmom”.

## *Prevalencija poremećaja iz spektra autizma*

Prema podacima službene stranice američkog Centra za kontrolu i prevenciju bolesti autizam se javlja kod 1 od 54 djece. Više od 4 puta je češći kod dječaka nego kod djevojčica, a javlja se u svim rasnim, etničkim i socio-ekonomskim skupinama.

U Hrvatskoj, prema zadnjem Zdravstveno-statističkom ljetopisu za 2017. prevalencija je svega 6 na 10 000 osoba.

U Hrvatskom registru osoba s invaliditetom, 2016. godine bilo je 1925 osoba s dijagnosticiranim autizmom, od čega 1257 (65%) djece. Istovremeno valja primijetiti i da je broj novodijagnosticiranih između 2016. i 2017. godine porastao za 20%, što je podatak koji sugerira unaprjeđenje i/ili ubrzanje u dijagnostičkim postupcima te je 2017. godine bilo 2226 dijagnosticiranih osoba s autizmom prema podacima godišnjeg izvještaja o osobama s invaliditetom Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (HZJZ).

## *Etiologija*

Razni istraživači pokušali su naći uzrok autizma. Uzroci autizma do danas nisu potpuno razjašnjeni i definirani. Mnogi autori se slažu da se radi o utjecaju više faktora. Nelson (1991) navodi sljedeće skupine uzročnike autizma:

1. biokemijske abnormalnosti i metabolički poremećaji
2. neurofiziološke i strukturalne abnormalnosti
3. genetički utjecaji
4. psihodinamski utjecaji
5. faktori rizika (rizična trudnoća, prijevremeno rođena djeca i sl.)



Pripremila i uredila edukacijska rehabilitatorica, Mia Perković

***Izvori literature:***

- Američka psihijatrijska udruga: Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje, peto izdanje, Naklada Slap, 2013.
- Nelson, Karin B: Prenatal and Perinatal Factors in the Etiology of Autism, American Academy of Pediatrics, vol. 87 no. 5 761-766, 1991.
- Web stranica Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku:  
<https://mdomsp.gov.hr/vijesti-8/svjetski-dan-svjesnosti-o-autizmu/10842>
- Web stranica Centra za kontrolu i prevenciju bolesti SAD-a:  
<https://www.cdc.gov/ncbddd/autism/data.html>
- <https://sveoautizmu.com/>